

Musiikin vuosipuu

Musiikkituokiot alle 3-vuotiaille varhaiskasvatukseen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Minna Saloranta-Laitinen	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2023
	Sivumäärä 24 + 1	
Työn nimi Musiikin vuosipuu Musiikkituokiot alle 3-vuotiaille varhaiskasvatukseen		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (AMK)		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja) Päiväkoti Pilke		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää ja tehdä konkreettisesti yhteistyöpäiväkotiin seinälle musiikin vuosipuu alle kolmevuotiaiden lasten ryhmään varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea varhaiskasvattajien musiikkituokioita ja helpottaa niiden järjestämistä ilman kasvattajan vahvaa musiikillista osaamista sekä tuoda lasten vanhemmille näkyväksi päiväkodin musiikkikasvatus.</p> <p>Opinnäytetyö tehtiin toiminnallisena opinnäytetyönä ja toteutettiin lineaarisen mallin mukaan. Työ koottiin teoretiedosta sekä työkokemuksen kautta tulleista hyvistä käytänteistä. Opinnäytetyön sisältöä laadittaessa otettiin huomioon musiikin vaikutus lapsen kehitykseen ikätasoisesti. Tutkittiin miten musiikin osa-alueita kannattaa käyttää antoisasti alle kolmevuotiaille lapsille.</p> <p>Laaditut musiikkituokiot pitävät sisällään oppimisen maailmat, joten se kulkee rinnakkain varhaiskasvatussuunnitelman kanssa ja tukee kasvattajia varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueiden mahdollistamisessa myös musiikillisin keinoin. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi Musiikin vuosipuu varhaiskasvatukseen alle 3-vuotiaille lapsille. Tuotos piti sisällään alle 3-vuotiaille lapsille sopivia musiikkituokioita kuusi kappaletta. Musiikin vuosipuu asetettiin yhteistyöpäiväkodin seinälle.</p>		
Asiasanat varhaiskasvatus, musiikki, alle 3-vuotias lapsi, musiikin vuosipuu		

Abstract

Author(s) Minna Saloranta-Laitinen	Type of Publication Bachelor's thesis	Published 2023
	Number of Pages 24 + 1	
Title of Publication The annual tree of music Music lessons for children under 3 years old for early childhood education		
Degree, Field of Study Bachelor of Social Services		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party) Kindergarten Pilke		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to develop and concretely create an annual cycle of music education in the shape of a tree for a group of children under three years of age in early childhood education and care in a cooperating daycare centre. The aim of the thesis was to support early childhood educators' music sessions and facilitate their organisation without requiring strong musical competence from the educator's, and to make the daycare centre's music education visible to the children's parents.</p> <p>The thesis was done as a functional thesis and was carried out according to a linear model. The work was compiled from theoretical knowledge and good practices gained through work experience. When preparing the content of the thesis, the impact of music on the child's development at the abovementioned age level was taken into account. The theory of how to use the elements of music rewardingly for children under three years of age was also studied.</p> <p>The music sessions include the areas of learning and therefore runs parallel to the early childhood education plan and supports educators in enabling the learning areas of the early childhood education plan also through musical means. The result of the thesis was the Annual Tree of Music for early childhood education for children under 3 years of age. The production included six music sessions suitable for children under 3 years of age. The annual tree was placed on the wall of the kindergarten.</p>		
Keywords early childhood education, music, child under 3 years old, annual cycle		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Opinnäytetyön tausta.....	1
1.2	Tarkoitus ja tavoite.....	2
1.3	Yhteistyökumppanin esittely	2
2	Musiikki ja varhaiskasvatus.....	4
2.1	Varhaiskasvatussuunnitelma	4
2.2	Varhaiskasvattajat	5
3	Lapsen musiikillinen kehittyminen	6
3.1	Ikävuosittain.....	6
3.2	Musiikin valmiustasot.....	7
4	Musiikin vaikutus lapsen kehitykseen.....	9
4.1	Kielellinen kehitys ja kuunteleminen	9
4.2	Motoriikka	9
4.3	Sosiaalisuus ja tunteet.....	10
5	Musiikin osa-alueet.....	11
5.1	Hiljaisuus	11
5.2	Laulaminen	11
5.3	Soittaminen.....	12
5.4	Musiikkiliikunta.....	12
6	Opinnäytetyön toteuttaminen	14
6.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	14
6.2	Lineraalinen vaiheistus	14
6.3	Tuotos	16
7	Yhteenveto	19
7.1	Luotettavuus ja eettisyys.....	19
7.2	Pohdinta ja jatkokehittäminen	19
	Lähteet	22

Liite 1. Musiikin vuosipuu

1 Johdanto

1.1 Opinnäytetyön tausta

Musiikki on kokonaisvaltaista. Musiikin on todettu liittyvän sekä oppimiseemme, ajatteluumme, tunne-elämäämme että luovuuteemme (Laine 2016).

Kaikille on tuttua ajatukset kehtolauluista ja siitä, miten lapsi lauletaan uneen. Musiikki on todettu hyvin merkittäväksi jo ihan vastasyntyneille vauvoille. Musiikki aktivoi aivoja ja vaikuttaa vireystilaan. Musiikkia on jopa sanottu ihmisille elintärkeäksi. Musiikki laskee endorfiinin ja kortisolin eritystä, joka taas osaltaan leventää stressiä. Sydämen syke hidastuu ja verenpaine laskee. Musiikki laskee elimistön ylikierroksilta normaaliin tilaan. Lempimusiikin kuuntelu lisää dopamiinien tuotantoa ja siitä syystä mielihyvä kasvaa ja tulee parempi mieli. (Soinila 2018.)

Musiikin harrastamisessa on paljon positiivisia vaikutuksia. Tutkimukset osoittavat, että lapset, jotka harrastavat musiikkia kehittyvät henkisesti aiemmin kuin taas musiikkia harrastamattomat lapset. Musiikkiopetuksen myötä nämä musiikkia harrastavat lapset oppivat kohtaamaan ja hallinnoimaan paremmin yhteiskunnassamme esiintyvää väkivaltaa. Musisointi auttaa purkamaan omia hallitsemattomia aggressioita. On todettu, että musisoinnin yhteisötoito kehittää lasten sosiaalisuutta, empatiankykyä sekä auttamishalua. Yhteisötoitoissa pelataan yhteen ja näin ollen tuetaan toinen toisia yhteiseen loppupäämäärään. Kukaan ei määrää tahtia vaan musiikin annetaan viedä. (Aho 2008.)

Yksityisten päiväkotien määrä Suomessa kasvaa koko ajan. Päiväkotien lisääntymisen syynä on päiväkotipaikkojen kipeä tarve. Päiväkodeilla on kova kilpailu lapsista, joten päiväkodit tarjoavat erilaisia painotuksia lasten päivähoitoon. Löytyy muun muassa liikunta, luonto-, tiede- ja musiikkipäiväkoteja. Tavoitteena painotuksessa on, että tulevaisuudessa siitä on hyötyä lapsen elämässä tai ainakin se jättää jonkinlaisen muistijäljen lapselle. (Mittonen 2017.) Lupaukset painotuksesta päiväkodissa tulee lunastaa. Siksi on tärkeää, että päiväkotit suunnittelee ja toteuttaa toiminnassaan luvattua painotusta ja vanhemmille sen voi näyttää todeksi. Samalla rakennetaan avointa ja luottamuksellista suhdetta perheiden ja päiväkodin välillä. Toiminnan näkyväksi tekeminen, esimerkiksi musiikin vuosipuun avulla, rakentaa päiväkotiyhteisöä avoimuuteen ja perheitä tietoisuuteen, millaista musiikkilista kasvatusta lapsille tarjotaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan vanhemmille tulee tarjota mahdollisuuksia osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä henkilökunnan ja lasten kanssa (Vanhempien osallisuus 2023).

Jotta varhaiskasvattajat voivat tarjota lapsille musiikkipäiväkodin lupaamaa suunnitelmallista musiikkikasvatusta, heillä tulee olla ohjeistus liittyen aiheeseen. Toiminnallisen opinnäytetyön konkreettinen tuotos on musiikin vuosipuu, joka antaa valmiin sapluunan musiikkihetkiin päiväkodissa alle kolmevuotiaille lapsille. Vuosipuu luodaan opinnäytetyön yhteistyökumppani päiväkodin varhaiskasvattajien käyttöön. Musiikin vuosipuussa huomioidaan alle kolmevuotiaiden lasten valmiudet ja kyvyt musiikkihetkiin. Vuosipuuta koottaessa toteutuu lasten etu ja lasten osallisuus pidetään mielessä. Musiikin vuosipuun tavoitteena on lisätä varhaiskasvattajien valmiutta toimiviin musiikkihetkiin sekä lisätä vanhempien tietämystä lasten musiikkikasvatuksesta. Tällä tavalla luodaan avointa ja luottavaa suhdetta perheiden ja päiväkodin välille. Musiikin vuosipuu sijaitsee päiväkotiryhmän seinällä ja näin vanhemmat voivat sitä tutkia ja kommentoida ja vaikka osallistua sen kehittämiseen. Opinnäytetyö ja musiikin vuosipuu keskittyvät tuomaan varhaiskasvatukseen tietoa ja työvälineitä onnistuneeseen musiikkihetken juuri päiväkodin pienten ryhmään.

1.2 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää ja tehdä konkreettisesti seinälle päiväkotiin musiikin vuosipuu alle kolmevuotiaiden lasten ryhmään. Opinnäytetyön tavoitteena on tukea varhaiskasvattajien musiikkituokioita ja helpottaa niiden järjestämistä ilman kasvattajan vahvaa musiikillista osaamista.

Musiikin vuosipuun avulla lasten vanhemmat tulevat tietoisiksi päiväkodin musiikkikasvatuksesta. Vanhemmat voivat itsenäisesti seurata, mitä heidän lapsensa muskarituokioissa tekevät ja voivat kotona tukea lapsen musiikki kiinnostusta muun muassa laulamalla musiikkipuussa esiintyviä lauluja. Musiikin vuosipuulla halutaan rakentaa avointa ja luottamuksellista suhdetta kasvattajien ja vanhempien välillä ja tuoda näkyväksi toimintaa päiväkodissa.

1.3 Yhteistyökumppanin esittely

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimii yksityinen päiväkotikoti Helsingissä. Yhteistyökumppania edustaa päiväkodin apulaisjohtaja. Päiväkotikoti on perustettu vuonna 2017. Päiväkodissa on muun muassa musiikkipainotus. Päiväkodin lapset ovat iältään 0–5-vuotiaita ja neljästä ryhmästä kolme on alle kolmevuotiaille lapsille. Hautanen (2020) kirjoittaa, että Helsingissä lasten alhaisen iän päiväkodeissa selittää se, että Helsingin lisäpoistettiin äitiyspäivärahasta yli yksivuotiaita lapsilta. Tästä syystä vanhemmat lähtevät töihin yhä aiemmin ja lapset aloittavat päiväkodissa yhä nuorempina. Helsingissä myös on aloitettu kaksi vuotinen esikoulu, mikä taas puolestaan on vienyt viisivuotiaita lapsia jo esikouluun (Paastela 2021).

Yksityinen päiväkotitarjoaja tarjoaa monipuolista ja innostavaa varhaiskasvatusta ympäri Suomea. Päiväkodit noudattavat suomalaista varhaiskasvatustilaa ja toimintaa ohjaa valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Päiväkodin toiminnassa on tärkeää henkilökunnan aito lapsen ja perheiden kohtaaminen ja ajan antaminen. Tavoitteena päiväkodeilla on, että lapset kokevat heillä olevan hyvä päivä päiväkodissa ja se olotila olisi jatkuva päivästä toiseen. Päiväkodit pyrkivät olemaan turvallinen ja kannustava paikka, jonne on kiva mennä ja jossa on hyvä olla. (Pilke 2023.)

2 Musiikki ja varhaiskasvatus

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 45) kerrotaan, että itsensä ilmaisu luovien toimintojen avulla lisää lapsen oppimista edellyttäviä taitoja, auttaa sosiaalisessa kanssakäymisessä ja rakentavat myönteistä minä kuvaa. Luovuus edistää jäsentämään ja ymmärtämään maailmaa. Ilmaisun monet muodot, missä musiikki on yksi osa, myötävaikuttaa lasta kokemaan maailman heidän näkökulmastaan ja luovat oman tavan toteuttaa luovuutta lasta innostavalla tavalla. Luova toiminta tarjoaa mahdollisuuden ilmaista tunteita ja ympäristön havaintoja näkyvästi. Luovuus varhaiskasvatuksessa on sekä suunnittelematonta että ennalta mietittyä toimintaa. Luovissa prosesseissa korostuu tutkiminen, kokeilu, tekeminen, harjoittelu sekä dokumentointi. Jokaisen ainutlaatuisuutta tuetaan yksilölliseen ilmaisuun sekä tarpeellisen tilan ja ajan antamiseen.

Varhaiskasvatuksen suunnitelmassa löytyy perusteet musiikkikasvatukselle. Varhaiskasvatuksessa annetaan lapselle musiikillisia kokemuksia ja lisätään lapsen kiinnostusta musiikkiin. Tavoitteena on, että lapsi ohjautuu musiikin pariin leikinomaisen toiminnan kautta. Varhaiskasvatuksessa jo alusta asti lapsen kanssa lorutullaan, lauletaan, kuunnellaan musiikkia, kokeillaan erilaisia soittimia sekä liikutaan musiikin tahtiin. Lapsi saa kokonaisvaltaisen kokemuksen musiikista yhdessä sekä onnistumisen kokemuksen musiikkiesityksistä sopivassa mittakaavassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 45.)

Varhaiskasvatussuunnitelmaan (2022, 44–52) on kirjattu oppimisen alueet. Alueet voidaan erottaa viideksi osa-alueeksi. Nämä viisi oppimisen aluetta ovat kielen rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Kielen rikas maailma pitää sisällään kieleen liittyvät taidot ja valmiudet. Ilmaisun moniin muotoihin kuuluu musiikki, kuvataide, teatteri, tanssi ja käsityö, niin sanotut luovat toiminnot. Minä ja meidän yhteisömme koostuu historia näkökulmista, eettisestä pohdinnasta sekä mediaan tutustumisesta. Tutkin ja toimin ympäristössä ohjaa lapsia matematiikan pariin, luonnon ja lähiympäristön tutkimiseen ja kunnioittamiseen sekä teknologian tutkivaan työotteeseen. Kasvan, liikun ja kehityn painottaa erilaista ja eri kestoista liikuntaa, ruokiin ja ruokakulttuuriin tutustumista sekä henkilökohtaisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulman huomioon ottamista. Oppimisen alueet ovat varhaiskasvattajan keskeinen työkalu suunnitellessaan pedagogista toimintaa lapsiryhmälle. Oppimisen alueiden on tarkoitus olla yhteinen kokonaisuus, eikä niitä ole tarkoitus jakaa erillisiin osa-alueisiin. Näin mahdollistetaan laaja-alainen perehtyminen pedagogisesti erilaisten teemojen ympärille.

Esimerkiksi myös musiikkituokioissa on mahdollista yhdistää ja soveltaa oppimisen alueita pedagogiseksi kokonaisuudeksi.

2.2 Varhaiskasvattajat

Työkokemukseni kautta olen huomannut, että musiikin ohjaamisessa varhaiskasvatuksessa voi eteen tulla kasvattajan mietteitä siitä riittääkö hänen taitonsa musiikin toteuttamiseen, koska hän kokee itsensä epämusikaaliseksi. Luukkala ja Grahan (2018, 7) kirjoittavat, että yleisesti heittäytyminen musiikin maailmaan ja asenteiden muokkaus on se mitä kasvattajat tarvitsevat. Tulee muistaa, että musiikin kanssa työskentelevän aikuisen ei tarvitse olla erityisen lahjakas musikaalisesti ja jokainen meistä on omalla tavalla musikaalinen. Tärkeää on kasvattajan hyväksyä oma musikaalinen pohjansa ja lähteä niistä käsin musiikin maailmaan. Jokainen sekä lapsi että aikuinen voi lähteä kehittämään omaa musikaalisuuttaan omalla tahdilla ja omalla tavalla.

Työyhteisössä on tärkeää käydä avointa keskustelua musikaalisuudesta ja löytää jokaisen kasvattajan oma vahvuus ja potentiaali musiikissa. Ideaali olisi, että musiikillisesti kiinnostuneemmat jakaisivat tietoa ja rohkaisivat muita musiikin käyttöön arjessa ja musiikkihetkissä. Voimavarat kannattaa yhdistää ja musiikkituokioissa kannattaa käyttää musiikkia monipuolisesti kuunnellen, loruellen, laulaen ja liikkuen. (Luukkala & Grahn 2018, 13.) Oleellinen osa musiikkihetkissä on ryhmän yhteisöllisyyden sekä jokaisen yksilön vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, mikä on näkökulma, joka kasvattajan tulee muistaa (Paasolainen 2017, 24).

3 Lapsen musiikillinen kehittyminen

3.1 Ikävuosittain

Musiikin avulla lujitetaan lapsen perusturvallisuuden tunnetta, viihdytetään ja rauhoitetaan lasta. Musiikin avulla voi kehittää lapsen kuuntelemisen ja keskittymisen taitoa. Jo ensimmäisinä elinvuosinaan lapsi on kiinnostunut kaikista äänistä. Kuuntelemisen oppimiseen lapsi tarvitsee aikuisen apua. (Luokkala & Grahn 2018, 24.) Varhaiskasvatuksessa hyvin voi toteuttaa jo pienempienkin lasten kanssa musiikin kuuntelua ja erilaisten äänten kuuntelua ja tuottamista. Lapsen kanssa voi kuunnella monipuolisesti erilaista musiikkia, ihmetellä millaisia ääniä syntyy eri soittimista tai vaikkapa avaimista tai kattiloista. Laulut ja loruttelu kuuluvat alle yksivuotiaan kanssa kommunikointiin. Sanoilla ei ole niinkään merkitystä. Merkitystä on sävelkululla ja rytmillä, että se olisi melko yksinkertainen. Jokeltelun myötä lapsi alkaa kuuntelemaan omaa ääntään ja tykkää tuottaa sitä. Kasvattaja voi tukea lasta olemalla hänelle peili ja toistaa lapsen käyttämiä ääniteitä. Lapsi on vuoropuhelussa aikuisen kanssa jokeltelemalla hänelle. Näin lapsen itsevarmuus kasvaa ja samalla kehittyvät hänen puhettansa tuottavat elimet. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 97–103.)

Alle yksivuotias lapsi tutustuu ensin omasta kehosta lähteviin ääniin, mutta musiikkisoittimiin tutustuminen voidaan aloittaa, jos lapsi kykenee tarttumaan soittimiin. Soittimiin tutustuminen tehdään aikuisen kanssa ja mallista lapsi oppii tuottamaan ääntä. Onnistuttuaan äänen tuottamisessa lapsi saa positiivisen kokemuksen. Musiikista saa enemmän irti, kun lauluihin ja loruihin liittyy keinumista, taputusta tai muuta musiikin mukana liikehdintää. Se luo yhtenäisyyttä ja vuoropuhelua lapsen ja aikuisen välille. Lapsi oppii mukailemaan aikuisen liikkeitä ja kokee musiikin rytmin ja tempon vaihtelut paremmin sekä aistimaan musiikin tunnelmaa. Jo pienikin lapsi reagoi erilaiseen musiikkiin eri tavoin. Lempimusiikki saa lapsen hytkymään musiikin tahtiin. Lapsen oppiessa lauluja niitä on hyvä käyttää esimerkiksi siirtymä- tai odotustilanteissa. Tuttu musiikki saa lapsen keskittymään musiikin kuunteluun tai laulamiseen, ja näin rauhoittaa lasta ja tilannetta. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 97–103.)

Toisena ikävuotena lapsella on jo valmiimmat taidot laulun tuottamiseen. Lapsi nauttii äänestään, jolloin puheen tuottaminen kehittyy. Lapsen hallitessa erilaisia ääniteitä luo se lauluille ymmärrettävät sanat. Siksi onkin tärkeää, että kasvattajat nimeävät laulettavat laulut, koska lapsen muisti kehittyy ja kuuntelukyky, lapsi voi toivoa itselleen mieleisiä lauluja. Musiikin kuuntelua voidaan yhdessä kehittää. Lapsi oppii milloin itse laulaa mukana, milloin taas kuunnellaan musiikkia. Lapsen rytmitaju kehittyy, kun kerrataan helppoja rytmejä ja taputetaan mukana. Käsisoittimien lisäksi voidaan ottaa mukaan lyömäsoittimia kuten

rumpuja. Jo puolitoistavuotiaat lapset nauttivat piirileikeistä. Siinä he aikuisten mallista oppivat esimerkiksi jalkojen tömistelyä ja perusrytmissä liikkumista. Lapsi oppii musiikin avulla paljon perusasioita kuten rinnastamaan vastakohtia esimerkiksi suuri – pieni, hidas – nopea, hiljaa – kovaa. Ympäristön luontoääniä aletaan jäljitellä ja näin laajennetaan äänimaailmaa ja mielikuvitusta. Lapsen kanssa voidaan alkaa harjoittaa systemaattisemmin sosiaalisia taitoja kuten yhteislaulua ja soittovuoron odottamista. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 104–109.)

Aktiivinen musiikillinen toiminta muodostuu ilmaisun muodoksi kolmantena ikävuotena. Lapsi oppii kuulemaan, miten jokin laulu etenee rytmillisesti tai dynamiikaltaan. Lapset alkavat nauttimaan musiikkiesityksistä niitä itse tuottaen tai toisia kuunnellen. Kuitenkin vieläkin musiikkihetket ovat lyhyitä, jotta keskittyminen säilyy. Lapsi saa musiikista tunne-elämyksiä ja aikuisen tulee olla lapsen kanssa niitä kohtaamassa. Lapsen kanssa voidaan, vaikka rakentaa erilaisia soittimia, mikä luo uutta intoa soittamiseen. Lapsen liikehdintä musiikin tahdissa lisääntyy. Erilaisten kuvien ja kertomuksien liittäminen musiikkiin hahmottaa sitä entisestään. Lapsi alkaa harjoittelemaan melodian, rytmin, motoriikan ja laulamisen yhdistelmää. Aikuisten avulla yhteislaulu ja pidemmät laulut alkavat sujua entisestään. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 110–114.)

3.2 Musiikin valmiustasot

Jokainen ihminen kehittyy omaan tahtiin musiikillisissa taidoissa. Siksi voidaankin ajatella, että musiikkiin ei suoranaisesti liitetä ikäsuosituksia, vaan toiminta lähtee tavoitteista ja tarpeista, mitä sen hetkinen lapsijoukko tarvitsee. Kuitenkin tulee muistaa, että tärkeintä on musiikin kokonaisvaltaisuus, musiikin tuottama elämys sekä eteneminen johdonmukaisesti. Musiikin osa-alueita ovat laulaminen, kuunteleminen, musiikkiliikunta, soittaminen ja muu luova toiminta liittyen musiikkiin kuten musiikkimaalaus. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 101.)

Valmiustasosta ensimmäisellä on kiinnostus musiikkiin, musiikista nauttiminen eri tavoin kuten musiikin laulaminen tai hyräily tuttujen laulujen mukana. Ensimmäisellä tasolla aloitetaan kuuntelu kuuntelemalla ympäristöä ja pikkuhiljaa siirrytään musiikin kuunteluun. Laulaminen aloitetaan tutuista helpoista lauluista. Loruttelussa otetaan käyttöön ääniala. Loruttelu voidaan tehdä korkealla tai matalalla äänellä tai sitten vastakohtaisesti nopealla tai hitaalla tahdilla. Ensimmäisellä valmiustasolla soittimina käytetään omaa kehoa; käsien taputusta, jalkojen tömistyssä, naputusta tai vaikka koputusta. Vähitellen siirrytään rytmisoittimiin ja liikuntaa musiikin mukana. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 86–87.)

Lapsen tullessa tutuksi musiikin kanssa hän haluaa oppia lisää. Musiikki tuntuu mielenkiintoiselta ja kivalta. Voidaan sanoa, että ollaan toisella valmiustasolla. Perusrytmi tulee tutuksi ja sitä jäljitellään. Kuuntelu harjaantuu ja huomataan, jos laulu ei mene oikein. Uudet laulut ja lorut tulevat nopeasti tutuiksi. Säestäminen kehittyy. Musiikkiliikunta tulee mukaan kuviin. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 87–88.)

Hongisto-Åberg ym. (1993, 89–90) kirjoittaa, että viimeinen valmiustaso musiikissa lapselle on se, jossa hän nauttii musiikista entistä enemmän. Lapsi osaa peruslaulujen sanoja. Mukaan tulee omat keksityt laulut. Yhä enemmän opetellaan soittamaan erilaisilla soittimilla, kuten melodisilla soittimilla. Musiikkiliikunta monipuolistuu. Pienet omat soitinyhtyeet muodostuvat. Musiikkiin tulee oma polku harrastaa sitä.

4 Musiikin vaikutus lapsen kehitykseen

4.1 Kielellinen kehitys ja kuunteleminen

Musiikin vaikutus lapsen kielelliseen kehitykseen on hyvin suuri. Musiikki tehostaa lapsen kuulojärjestelmää laajentamalla aivojen kuuloaluetta. Tämä auttaa lasta hänen äidinkielenensä oppimiseen. Musiikissa ja kielessä on samoja elementtejä. Niitä ovat lauseiden rakenne, rytmitys ja äänenala. Musiikki edesauttaa lapsen kirjoitus- ja lukutaidon kehitystä. Musiikki harjaannuttaa lapsen kuulokykyä, mikä mahdollistaa lapsen siihen, että hän kuulee tavutuksen, havaitsee rytmin ja pystyy helpommin tuottamaan ääntä. Lapsi havaitsee musiikkillisia, mutta myös muita ääni herkemmin. Pienelle lapselle puhutaan niin sanotulla musikaalisella sävyllä. Tätä puhetta kutsutaan hoivapuheeksi. Puhutettaessa lapselle äänialaa käytetään laajasti, äänen painoja vaihdellaan, käytetään paljon toistoja ja lauseet ovat lyhyitä. Tämä kaikki edistää lapsen kielellistä kehitystä ja tämä kaikki on oleellinen osa musiikkikasvatusta. (Huotilainen & Putkinen 2008, 204, 209–211.)

Musiikki kehittää lapsen tarkkaavaisuutta. Lapsi joutuu musiikin kuuntelussa, soittamisessa ja tanssimisessa keskittymään ja kuuntelemaan musiikkia, jolloin ympäristötekijät eivät saa häiritä. Jos musiikin kuuntelu herpaantuu, se tulee näkyväksi ja koko tapahtuma tulee suorittaa uudestaan. Tarkkaavaisuuden kautta lapsi oppii hallitsemaan keskittymisen taidon, joka on tärkeä taito koko elämän ajan. Tutkimukset ovat todistaneet, että musiikkia harrastavien lasten keskittymisen taito on normaalia parempi ja he pystyvät pois sulkemaan ympäristön häiritsevät äänet tarvittaessa. (Kivelä-Taskinen 2008, 53.)

Musiikin kuuntelussa ja matemaattisissa taidoissa samat aivojenalueet aktivoituvat. Musiikissa kehittyä havainnointi, jossa on paljon käsitteen muodostamista. Musiikki edesauttaa lapsen loogista päättelykykyä esimerkiksi riittelyn avulla. Tulevaisuudessa tämä on hyvä matemaattista ratkaisutaitoa ajatellen. (Ruokonen 2009, 26.)

4.2 Motoriikka

Soittimien käsittely kasvattaa lapsen hienomotorisia taitoja. Hienomotoriikan harjoittelun avulla laajenee aivoissa alueet, jotka ovat yhteydessä liikesäätelyjärjestelmään, joka koordinoi tunto ja motorista toimintaa. Nämä aivoalueet, jotka ovat motorisesti virittyneet helpottavat tulevaisuudessa lasta muissa hienomotorisissa tehtävissä kuten kynän käytössä ja tietokoneen näppäimistössä. Soittimien käyttö kehittää lapsen silmäkäsi sekä korvakäsi yhteistyötä. (Huotilainen & Putkinen 2008, 206,213.)

Karkeamotoriset taidot kehittyvät lapsen musiikki- ja musiikkiliikuntatuokioissa. Tuokiot sisältävät erilaisia liikunnallisia haasteita musiikin ja tarinan kautta. Musiikkiliikunnassa lapsi

käyttää koko kehoaan liikkumisessaan. Hän joutuu tasapainoilemaan ja koordinoimaan käsien ja jalkojen kokonaisvaltaisia liikeratoja. (Huotilainen & Putkinen 2008, 206,213.)

Musiikkitoiminnan suunnittelussa on hyvä ottaa huomioon maturaation vaikutus. Maturaatio on kypsymistä eli sitä, että sekä aivojen toiminta ja biologinen kehitys antaa valmiudet psyykkiseen kehitykseen. Lapsella on tietyt kehitysasteet saavutettu, jotta hän voi oppia uusia asioita. Esimerkkinä voidaan pitää taputtamista musiikin tahdissa. Hienomotoriikan tulee olla tarpeeksi kehittyntä sekä lapsen tulee saada mallia aikuiselta ja kokemusta tähän toimintaan. (Keltikangas-Järvinen 2012, 18–19.)

4.3 Sosiaalisuus ja tunteet

Yhteiset musiikkituokiot luovat lapsille yhteisöllisyyden kokemuksen. Tuokioiden aikana lapsi oppii kuuntelemaan toista ja odottamaan vuoroaan esimerkiksi soittaessaan. Musiikin harrastaminen on vuorovaikutusta toisten kanssa ja siinä on myös tärkeää soittaa ja laulaa yhdessä ja sopeuttaa musisointi yhteen muiden kanssa. (Huotilainen & Putkinen 2008, 213.) Opettajan tehtävänä on yhteissoitossa antaa jokaiselle lapselle oma rooli ja näin tukea esimerkiksi hiljaista lasta merkittävämpään rooliin (Aho 2008). Laulaminen lapselle merkitsee myös luottamuksen ja turvallisuuden tunteen lisääntymistä, mikä on tärkeää ajatellen kasvattajan asemaa lapsen elämässä. Lapsen kanssa loruttelu ja laulaminen tuo mukanaan läheisyyttä ja läsnäoloa, joka ennen kaikkea tuo lapselle tunteen, että hänet kohdataan. (Paasolainen 2017, 13,15.)

Musiikin avulla ilmaistaan tunteita ja eläydytään musiikin maailmaan. Syviä tunteita voi käsitellä musiikin kautta, sellaisia, joihin sanojen välityksellä ei pääse käsiksi. Musiikilliset kokemukset ovat jokaiselle henkilökohtainen asia. (Paasolainen 2017, 17.) Musiikki on mahdollinen itsesäätelyn väline. Rauhallinen musiikki rauhoittaa kuulijaa ja saa lapsen keskittymään. Musiikin avulla lapsi ilmaisee iloisuuttaan sekä musiikin avulla lapsi voi päästää luovuutensa valloilleen. (Saarikallio 2007, 223.) Musiikki lisää lapsen itsetuntemusta ja itsevarmuutta erityisesti silloin, kun lapsi pääsee esiintymällä näyttämään taitojaan (Luohivuori 2011, 16). Laulujen avulla voidaan lapsen mieleen asettaa myönteisiä tunteita. Laulujen ja lorujen sanat jäävät lasten tajuntaan ja näin ne jättävät voimaannuttavia ja kannustavia ajatusmalleja. (Paasolainen 2017, 12.)

5 Musiikin osa-alueet

5.1 Hiljaisuus

Musiikin voidaan ajatella alkavan aina hiljaisuudesta. Kuunteleminen on taitolaji, josta musiikin kasvatusta alkaa. Pienestä pitäen voidaan harjoitella lapsen kanssa kuuntelua ja keskittymistä musiikkiin. Voidakseen kuunnella itseään, omaa kehoa, tarvitsemme hiljaisuutta ja rauhaa. (Luokkala & Grahn 2018, 16.) Kuunteleminen vaatii kuulijaltaan havaintojen tekemistä sekä keskittymistä. Kuunteleminen on aktiivista toimintaa. Musiikki kasvatuksessa yksi tärkeä osa on juuri kuuntelemisen taidon harjoittelu. (Lindberg-Piironen & Alho 2017, 179.) Jotta opitaan kuuntelemaan, tulee ymmärtää mitä kuunteleminen tarkoittaa. Lapsen kanssa voi harjoitella kuuntelua kokonaisvaltaisesti kehoa käyttäen; yhdistämällä liikunnan musiikkiin ja hiljaisuuden pysähtymiseen. (Lindberg-Piironen & Alho 2017, 185.)

Kuuntelu on lajiteltu erilaisiin tapoihin kuunnelle. Kuuntelemisessa puhutaan luovasta, keskittyneestä sekä sisäisestä kuuntelusta. Luova kuuntelu mahdollistaa erilaisten tunteiden aikaansaannin liikunnan, tanssin tai maalauksen avulla. Keskittyneessä kuuntelussa nimen mukaisesti keskitytään kuuntelemaan ja luodaan hyvät olosuhteet rauhalliselle, keskittyneelle kuuntelulle. Sisäinen kuuntelu on jokaisen hiljaa pään sisällä tapahtuvaa musiikillista tulkintaa esimerkiksi hyräilyä. Musiikin kuuntelussa on tärkeää kasvattajan huomioida lasten ikä ja valmiudet kuunteluun. (Lindberg-Piironen & Alho 2017, 184–187.)

Kuunnellessa musiikkia tulee ottaa huomioon mihin tilanteeseen kuuntelu sovitetaan ja käyttää tilanteeseen sopivaa musiikkia. Kasvattajan tulisi musiikillisesti tarjota erilaisia musiikkielämyksiä lapsille; klassisesta kansanmusiikkiin. Onnistuneista kuuntelutuokioista tulee antaa positiivista palautetta, koska se voi lapselle olla kova ponnistuksen paikka. (Piispanen 2019, 131.)

5.2 Laulaminen

Laulaminen on helpoin muoto harrastaa musiikkia. Laulaminen on luova tapa tunteiden ilmaisemiseen. Laulaessa lapsen sanavarasto karttuu, muisti paranee, mielikuviutus pääsee valloilleen ja vuorovaikutusta tapahtuu. (Luokkala & Grahn 2018, 16.) Päiväkodissa lapsiryhmät ovat suuria ja lapsia on joukossa eri-ikäisiä, silloin kasvattajan yksi tärkeä tehtävä on valita laulut, jotka osallistavat mahdollisimman monia lapsia. Pienen lapsen ääntä muodostavien lihasten hienomotoriikka on vasta kehittymässä, joten laulujen tulee olla helppo sanaisia, hidastempoisia sekä sävellajiltaan sopivia. Pieni lapsi oppii korvakuulolla ja matkimalla laulujen sanat. Kaikumenetelmä on myös syytä käyttää. Kasvattaja ensin laulaa ja lapset toistavat perässä. Kuvallista ilmaisua voidaan myös käyttää vahvistamaan laulun

sisältöä ja sanoja. Laulutuokiot voidaan aloittaa äänen avauksella, näin valmistaudutaan äänenkäyttöön ja laulamiseen; harjoitellaan tempoja ja dynamiikkaa. Äänenkäyttö harjoitukset voivat olla erilaisilla äänneillä laulamista tai eri eläinten sekä muiden äänien matkimista. (Krokfors 2017,159–172.)

Lapsen laulamissa on tärkeää toistot ja kertaaminen. Lapsi oppii kuuntelemalla aikuisia ja muita lapsia. Näin lapsi alkaa jäljitellä laulun sanoja ja melodiaa. Ympärillä olevat aikuiset ja heidän laulamaisensa ja lapsen laulattaminen inspiroivat lasta laulamaan ja kehittämään omia lauluja ja edistämään näin lapsen musiikin maailmaa. (Ruokonen 2009, 24–25.) Laulamisen kautta kehittyä lapselle oma kyky käyttää ääntään. Äänenkäytön oppiminen on mallioppimista, jonka lapsi oppii kasvattajiltaan. (Ruokonen 2001, 132.)

5.3 Soittaminen

Soittamisessa lapsi innostuu eri soitinten äänistä ja siitä, miten hän saa soittimissa aikaiseksi äänen (Seppänen ym. 2017, 213). Soittaminen aloitetaan käyttämällä omaa kehoa soittimena. Kehosoittimet mahdollistavat rytmityksen missä tahansa. Kehosoittimet ovat aina valmiina ja eri ikäiset lapset pääsevät helposti musisointiin mukaan ja voivat harjoitella kehonsa käyttöä. Kehon avulla tömistelyt, napsuttelut ovat helposti toteutettavissa. (Luokkala & Grahn 2018, 17.) Myös äänneet suulla on helppoa ottaa käyttöön ja samalla siinä harjaantuu lapsen äänen käyttö (Seppänen ym. 2017, 218).

Soittamisen tavoitteena voidaan pitää tutustumista soittimiin ja niiden kokeiluun rohkeasti kasvattajan rohkaisemana. Soittotuokiot tulee olla lapsen kehitystaso huomioon ottaen sopivan pituisia. (Seppänen ym. 2017, 225–226.) Kasvattajan tehtävänä on itse esimerkillään näyttää soittimien toiminta ja huomioida soitinvälineiden yhteensovittaminen. Pikkuhiljaa edetään perusrytmistä monimukaisempiin rytmikuvioidiin. (Piispanen 2019, 118–119.)

5.4 Musiikkiliikunta

Lapsen lähtiessä liikkeelle mukaan tulee musiikkiliikunta. Liikkumalla musiikin tahtiin voi lapsi ilmaista itseään ja kokemuksiaan. Musiikkiliikunta tuo esille kehollisuuden, miten lapsi oppii käyttämään ja tutustumaan omaan kehoonsa. (Luokkala & Grahan 2018, 16.) Lapsen luovuuden tukemisella annetaan lapselle turvalliset rajat kokeilla uutta. Lapselle annetaan samalla mahdollisuus kokeilla itse uusia asioita ja rohkaistaan häntä. (Paasolainen 2017, 18.)

Musiikkiliikunnassa voidaan liittää yhteen eri elementit kuten musiikin kuuntelu, laulaminen ja musiikin tahdissa liikkuminen ja mikä ettei myös soittaminen. Musiikkiliikunta tuo yhteen musiikin tärkeät elementit; taukoja ja äänen kestoa, eri sävellajeja, dynamiikan vaihtelua,

rytmiä, tempoa ja musiikin erilaisia sävyjä. Musiikkiliikuntana voidaan pitää laululeikkejä, luovaa musiikkiliikuntaa, tanssia ja erilaisia koreografioita. Aktiivinen kuuntelu on tärkeä elementti musiikkiliikunnassa, koska näin koko keho on musiikin vietävänä. (Seppänen ym. 2017, 273, 276, 278.) Musiikkiliikunnassa keskittymiskyky paranee, joka vaikuttaa oppimiseen myönteisesti. Ennen kaikkea musiikkiliikunta ryhmässä tuottaa positiivista energiaa. (Paasolainen 2017, 31.)

6 Opinnäytetyön toteuttaminen

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyön toteutin toiminnallisena kehittämistyönä. Aloitin opinnäytetyö prosessin jo marraskuussa 2022, kun mietin sopivaa aihetta päiväkotimme toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Päiväkotimme on painotukseltaan musiikkipäiväkotinä, joten työni musiikin vuosipuun kokoaminen alle 3-vuotiaiden ryhmään kuulosti hyvältä. Yhteistyön päiväkodin kanssa aloitin keskustelemalla päiväkodin esihenkilön kanssa opinnäytetyöstä; kerroin mietityn aiheen sisällön ja alustavan aikataulun. Opinnäytetyön toteutin oman työni ohella päiväkodissa ja tarvittaessa pystyin keskustelemaan mieltä askarruttavista asioista työelämän edustajan kanssa.

Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämälähtöinen ja opinnäytetyön tuloksena syntyy tuotos (Salonen 2013, 11–15). Tuotos opinnäytetyössä oli musiikin vuosipuun alle kolmevuotiaiden musiikkikasvatukseen. Tuotoksen suunnittelussa ja sisällössä tutkin alan kirjallisuutta ja otin esille tulevia hyviä ideoita opinnäytetyöhöni jalostamaan musiikin vuosipuuta. Yhteistyösopimuksen allekirjoitin yksityisen päiväkodin kanssa ja työn toteutin päiväkodissa. Opinnäytetyön tein toiminnallisena kehittämistyönä lineraalisesti vaiheistettuna. Opinnäytetyö etenee tavoitteen määrittelystä suunnitteluun, totutukseen, prosessin päättämiseen ja arviointiin (Salonen 2013, 11–15).

6.2 Lineraalinen vaiheistus

Aloitus vaiheessa täsmennetään kehittämistarve ja tehtävä. Toimijat ovat tärkeä määrittää ja rajata sekä kirkastaa tavoite. Suunnitteluvaiheessa tehdään kirjallinen opinnäytetyösuunnitelma ja aloitetaan tiedonhankinta. (Salonen 2013, 15.) Valitusta opinnäytetyön aihealueesta etsitään taustatietoa ja tietoperustaa kirjallisuudesta ja taannoin julkaistuista tutkimuksesta, jotta voi yhdistää ammatillisen teoreettisen tiedon käytäntöön (Vilka & Airaksinen 2004, 42). Opinnäytetyön raportissa tulee esitellä opinnäytetyön tuotokseen sisältyvät menetelmät. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimusmenetelmät ovat väljemmässä merkityksessä kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. (Vilka & Airaksinen 2004, 57–58.) Itse menetelminä käytin teoretietoa eli alan kirjallisuutta sekä työkokemukseni kautta tulleita hyviä olemassa olevia käytänteitä. Suunnitteluvaiheessa opinnäytetyön aihe esitellään yhteistyökumppanille ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa opinnäytetyön sisältöön dialogisen keskustelun kautta (Salonen ym. 2017, 23).

Aloitin opinnäytetyön projektin keskustelemalla päiväkodin johtajan kanssa. Tapaamisessa ehdotin aihetta, minkä itse koin tärkeäksi päiväkodille. Aiheen ollessa sovittu rajasimme

aiheen, määrittelimme tavoitteen sekä mietimme aikataulun. Suunnitteluvaiheessa keräsin aiheeseen liittyvää teoretietoa eli alan kirjallisuutta ja muuta lähdeaineistoa ja tutustuin siihen. Myös omaa työkokemustani käytin suunnitteluvaiheessa hyväksi.

Kenttä työskentely voi olla melko lyhytkin aika, mutta siirtyminen kentälle on hyvä tapahtua nopeasti suunnitteluvaiheen jälkeen. Työstövaihe on kehittämistyön tärkeimpiä vaiheita suunnittelutyön lisäksi. Työstövaiheessa suunnataan kohti tavoitetta ja tuotosta. Vaihe on rankin, mutta ammatillisesti kasvattavin. Työstövaiheessa, tietoperustan ohjaamana, tutkitaan olemassa olevia menetelmiä tuotoksen kokoamiseksi. Materiaali- ja menetelmävalintojen hyödyllisyyttä tarkkaillaan ja arvioidaan käytännössä, miten se toimii. (Salonen 2013, 16–17.)

Opinnäytetyö koostuu tietoperustasta, jota olen avannut tutustumalla varhaiskasvatuksen musiikin teoretietoon. Suunnitteluvaiheessa kerätyn tiedon rinnalle etsin syvempää tietoa erityisesti alle kolmevuotiaiden musiikkikasvatuksesta. Tietoperustana käytin varhaiskasvatussuunnitelmaa, tutkimuksia, opinnäytetöitä sekä alan kirjallisuutta. Tämän tietoperustan avulla tein musiikin vuosipuun päiväkodin käyttöön.

Tarkastusvaihe on tuotoksen arviointia. Arviointia tapahtuu koko ajan matkan varrella ja eri vaiheisiin voi tarvittaessa palata. Arviointia seuraa viimeistelyvaihe, missä valmis tuotos sekä kehittämishankeraportti muodostavat toiminnallisen opinnäytetyön. Valmis tuotos on yleisesti konkreettinen työ; opas, kirja, esite. Näin toiminnallinen opinnäytetyö eroaa tutkimukselliselta opinnäytetyöstä. (Salonen 2013, 15–19.) Itse tein tuotoksena seinälle musiikin vuosipuun.

Päättövaiheessa opinnäytetyö esitellään yhteistyökumppanille. Samalla kerätään yhteistyökumppanin ajatuksia tuotoksen toimivuudesta ja otetaan kehitysehdotuksia vastaan. (Salonen ym. 2017, 52.) Arviointia itse musiikin vuosipuun käytännöstä päästään arviomaan vasta syksyllä 2023, kun musiikin vuosipuu otetaan käyttöön. Jatkoseurantaa ja toimintamallin toimivuutta arvioidaan käytännön työskentelykokemuksen kautta tulevaisuudessa (Salonen ym. 2017, 52). Jatkotutkimuksena voisi olla musiikin vuosipuun toiminta konkreettisesti.

Opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa olin koko ajan töissä päiväkodissa ja pystyin kehittämään tuotosta yhteistyössä ohjaajan kanssa. Yhteistyö oli luontevaa ja koin, että minuun luotettiin ja prosessin etenemiseen. Prosessi eteni hyvin ja työn tekeminen oli mielekästä, koska tuotoksesta saadaan konkreettinen hyöty, kun se valmistui. Opinnäytetyön aikataulu muuttui prosessin aikana, koska tuotoksen kokoaminen itsessään vei suunniteltua kauemmin aikaa. Olin sopinut ohjaajan kanssa, että palautan työn kesän lopulla, jotta tuotos saadaan käyttöön syksyllä.

6.3 Tuotos

Valmis tuotos on toiminnallisen opinnäytetyön päämäärä. Tuotos voi olla esimerkiksi opas, kansio, kirja tai vaikka esite. (Salonen 2013, 19.) Toiminnallisen opinnäytetyöni lopputulos on musiikin vuosipuu (Liite 1). Opinnäytetyöni arvioijalle olen esitellyt kuusi musiikkituokiota, mitä tässä työssäni en erikseen esittele liitteinä. Musiikin vuosipuu on tarkoitettu musiikkikasvatukseen alle kolmevuotiaiden ryhmään varhaiskasvattajille. Käytännön toteutuksena työskentelymateriaalista kokosin musiikin vuosipuu. Musiikin vuosipuu sisältää kuusi eri teemaista musiikkikasvatustuokiota. Musiikkikasvatustuokiota on koostettu musiikin osa-alueista huomioiden lasten iän ja musiikillisen valmiustason. Musiikin vuosipuun musiikkihetkiä on tarkoitus käydä läpi kerran viikossa ja nämä kuusi teemoitettua musiikkituokiota jakautuu ympäri vuoden elokuusta kesäkuuhun. Itse yksi musiikkituokio on tehty A4 arkille, jonka kasvattaja voi irrottaa puusta ja ottaa avuksi tuokiota pitäessään. Musiikin vuosipuun lorut, laulut ja musiikkiliikunta on kerätty käyttäen apuna monipuolisia lähdemateriaaleja. Materiaalia on löydetty oppikirjoista, laulukirjoista, tutkimuksista sekä konkreettisesti omien työkokemusten kautta. Toimintamallilla tavoitellaan mallia ja työtapoja, jota on vaivaton toteuttaa jokaisen kasvattajan. Tarkoituksena on toteuttaa vakiintuvaa toimintamallia, miten musiikkikasvatus etenee kuukausittain. Lasten vanhemmille musiikin vuosipuu päiväkodin seinällä tekee näkyväksi päiväkodin musiikkikasvatuksen. Toiminnan läpinäkyvyydellä saadaan aikaiseksi avoin ja luottavainen ilmapiiri (Salonen ym. 2017, 22). Tuotoksen lisäksi tein opinnäytetyön raportin. Opinnäytetyöraportti on teksti, mikä kertoo mitä, miksi ja miten on tehty. Raportissa kerrotaan prosessin kulku sekä johtopäätökset mihin on päästy. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 65.)

Musiikin vuosipuun tarkoituksena on auttaa kasvattajaa musiikkituokion järjestämisessä, jossa johtoajatuksena on alle kolmevuotiaan lapsen musiikkikasvatus. Musiikkituokio alkaa aina samalla alkulaululla ja loppuu samaan loppulauluun. On tärkeää, että tunti alkaa ja loppuu selkeästi näin se jäsentää lapselle tuokion kulkua. Musiikkituokioon voidaan ottaa mukaan, vaikka käsinukke tai pehmolelu elävöittämään tilannetta. Tuokio tulee valmistella hyvin, ettei lapset joudu odottamaan, koska siitä voi helposti syntyä ylimääräistä hälinää. Alussa on hyvä luoda pelisäännöt, joiden mukaan toimitaan. Onko tarvetta esimerkiksi olla jokaisella oma nimetty istumapaikka. Positiivinen palaute ryhmälle on tärkeää. Hyvä palaute kannustaa jatkamaan samaan malliin ja osallistujat kokevat mielihyvää. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 178.)

Oppiminen vaatii toistoja. Siksi olisikin tärkeää, että tuokion materiaalista 90 % on tuttua ja uutta olisi 10 %. Tärkeintä on pohtia lapsen ikä ja musiikkitaso. Hyvä sääntö mielekkääseen musiikkihetkeen on vaihtelevuus. Vaihtelevuutta saadaan aikaan liikunnalla sekä soittimilla.

Pienet lapset tarvitsevat paljon pieniä pedagogisia kokonaisuuksia, siksi musiikkihetken on hyvä olla vaikkapa 10–15 minuuttia pitkä. Laulujen sanat vaativat toistoa ja selkeys on yksi elementti onnistuneeseen tuokioon. (Paasolainen 2017, 27–29.) Uusien asioiden opettelu kannattaa olla musiikkihetken alussa. Silloin lasten on helpointa keskittyä. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 178; Paasolainen 2009, 19–20.)

Musiikkituokioiden sisällöissä on tuotu näkyväksi mahdollisuuksien mukaan vuodenaajat, mahdolliset juhlapäivät sekä erilaiset teemapäivät kuten ystävänpäivä. Musiikkituokioiden lauluissa ovat mukana sääolosuhteet ja vuodenaajoille tyypillinen toiminta. Musiikin vuosipuusta (Liite 1) voi nähdä kuusi erilaista tuokiota. Syys-lokakuun musiikkituokiossa otetaan mukaan syksyiset laulut. Marras-joulukuussa lauletaan joulun liittyvistä asioista. Tammi-helmikuussa on loru laskiaisesta ja ystävänpäivä laulu, joka on helmikuussa. Maalis-huhtikuussa lauluissa ja loruissa tuodaan esille pääsiäinen. Kesää kohden aletaan laulamaan kesäisiä lauluja, joita voidaan laulaa yhdessä esimerkiksi kevät- tai kesätapahtumassa. Musiikkituokioiden lauluista ja loruista eivät kuitenkaan kaikki ole täysin sidoksissa vuodenaikoihin ja lauluja ja loruja on tarkoitus jatkaa ympäri vuoden, jotta ne tulevat tutuiksi. Esimerkiksi elokuussa lauluissa on ryhmytymisen aineksia ja siihen liittyviä loruja voidaan käyttää muissakin yhteyksissä. Musiikkituokioissa tutustutaan musiikin termistöön ja harjoitellaan niiden hahmotusta ja osaamista erilaisten harjoitteiden avulla. Aluksi voidaan lähteä sanapareista hidas – nopea, hiljaa – kovaa. Musiikkituokioissa eri musiikkikasvatuksen osa-alueet otetaan huomioon. Musiikin osa-alueita ovat laulaminen, kuunteleminen, soittaminen ja musiikkiliikunta (Ruokonen 2017, 306). Ikätasoisesti musiikkituokiot koostuvat näistä musiikkikasvatuksen alueista. Lasten kasvaessa voidaan musiikkituokioihin lisätä haastetta esimerkiksi musiikkiliikunnan osuutta. Musiikkituokioissa voi olla alussa vähemmän lauluja ja loruja. Laulujen ja lorujen tullessa tutuiksi voidaan lisätä uusia joukkoon. Tuokioita on tarkoitus muokata kulloisen lapsiryhmän tarpeiden mukaan.

Musiikin vuosipuuta tehdessä olen pitänyt mielessä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja oppimisen alueet. Oppimisen alueita ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn (Varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 44). Kielten rikas maailma toteutuu tuokioissa monella eri tavalla. Musiikkituokiossa korostuu vuorovaikutus lasten välillä keskenään sekä kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus. Musiikkituokioissa on tärkeässä roolissa kielen ymmärtäminen sekä puheen tuottaminen laulun ja lorujen muodossa. Lauluissa ja leikeissä sanavarasto kasvaa ja muisti kehittyy. Ilmaisun monimuotoisuus on erittäin suuressa asemassa musiikin vuosipuussa. Tuokiot koostuvat musiikillisesta, sanallisesta, kehollisesta ilmaisusta sekä kuvallista ilmaisua voidaan myös soveltaen liittää joukkoon. Ilmaisun monimuotoisuus toteutuu laulamisen, musiikkiliikunnan, soittamisen, loruttelun sekä musiikin

kuunteluharjoitusten kautta. Tunteita ja ajatuksia pääsee musiikissa ilmaisemaan sanojen avulla sekä kehon kautta esimerkiksi vapaana liikkeenä musiikin mukana. Kuvallinen ilmaisuus voi olla osa musiikkimatkaa muun muassa toteuttamalla musiikkimaalauksia tai liittämällä kuvaa lauluihin. Kehosoittimet tutustuttavat lapset oman kehon käyttöön ja erilaisten soittimien avulla lapset pääsevät yhdessä tuottamaan musiikkia. Minä ja meidän yhteisömme tulee esille musiikkituokioissa yhteisöllisenä yhdessä olona. Yhteisöllisyyttä lisää yhdessä tekeminen kuten laulaminen ja soittaminen. Yhteisöllisyys nousee esille myös vuoden juhlien kautta kuten esimerkiksi joulu ja pääsiäinen. Tutkin ja toimin ympäristössäni mahdollistuu ulkona tapahtuvan musiikkitoiminnan avulla. Metsäretkillä voidaan toteuttaa musiikkituokio luonnossa sekä käyttää soittimina, vaikka luonnon materiaaleja, luontoa kunnioittavalla tavalla. Kasvan, liikun ja kehityksen oppimisen alue, voidaan näyttää toteen vaikkapa musiikkiliikunnalla. Musiikkiliikunta harjaannuttaa lapsen kehotuntemusta ja kehittää taitoja motorisesti. Hienomotoriset taidot pääsevät kehittymään soittimien kanssa harjoittelussa.

Musiikin vuosipuun ympärille on tarkoitus rakentaa myös pedagogista dokumentointia. Puuta voi kasvattaa lasten tekemillä askarteluilla, musiikkimaalauksilla sekä valokuvilla. Musiikin vuosipuun on koko päiväkotikauden vanhemmille näkyvää dokumentointia lasten matkasta päiväkodissa. Puun avulla vanhemmat voivat seurata, mitä lapset ovat tehneet kuluvana kautena. Esimerkiksi marras-joulukuussa vanhemmat voivat katsoa, mitä jouluisia lauluja olemme ryhmässä laulaneet ja vaikka kotona niitä lasten kanssa harjoitella. Samalla marras-joulukuun oksistoon tehdään vuodenaikaan tyypillisiä askarteluja ja kokonaisuudessaan voidaan ajatella pitkäkestoisena ilmiönä musiikkihetkin ympärille rakentuvaa maailmaa.

7 Yhteenveto

7.1 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön prosessin ajan noudatetaan ammattikorkeakoulujen opinnäytetyön eettisiä suosituksia. Tavoitteena on tieteellisen toiminnan edistäminen ja vilpillisyyden ennaltaehkäisy. (Arene 2020, 3.) Ammattikorkeakoulujen HTK-ohjeet sisältävät suositukset hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Tutkimuseettinen tiedekunta on laatinut HTK-ohjeet. (TENK 2012.) Yhteistyösopimus tehdään toimeksiantajan kanssa opinnäytetyön suunnitelman jälkeen. Yhteistyösopimus tehdään takaamaan yhteisiä pelisääntöjä ja välttämään ristiriitailanteita. Yhdessä toimeksiantajan kanssa keskustellaan aikatauluista sekä muista vastaavista asioista. (Arena 2020, 6.) Opinnäytetyö tehdään mahdollisimman laajaksi ja tietoperustana käytetään vain luotettavia lähteitä. Muiden tekijöiden tekstiin viitataan oikeaoppisilla lähdeviitteillä. (TENK 2012, 6.) Plagiatintunnustusjärjestelmän kautta tarkistetaan valmis opinnäytetyö. Valmis opinnäytetyö julkaistaan julkiseksi. (Arene 2020, 7.) Opinnäytetyön luotettavuudessa pyritään käyttämään mahdollisimman tuoreita lähteitä. Suositus lähteiden tuoreudesta on 10 vuotta, mutta tiedon ollessa muuttumatonta voidaan lähteenä käyttää myös vanhempaa tietoperustaa. Luotettavuutta tukee se, että käytetään tietoperustassa monipuolisesti lähteitä; Tietokirjallisuutta, väitöskirjoja, tieteellisiä artikkeleita, pro gradu tutkimuksia. (Viikka & Airaksinen 2004, 72–73.)

Olen tehnyt opinnäytetyöni ammattikorkeakoulujen eettisten suositusten mukaan, joten työssäni toteutuu luotettavuus ja eettisyys. Tein yhteistyösopimuksen yhteistyökumppani päiväkodin kanssa ja sovin yhteisistä käytänteistä ja pelisäännöistä. Opinnäytetyön aihetta olen pohtinut laajasti sekä tietoperustassa olen pyrkinyt käyttämään luotettavia ja ajankoh-
taisia lähteitä. Paljon käytin asiaan perustuvaa kirjallisuutta. Tässä opinnäytetyössä tietoa on kerätty monista eri lähteistä. Luotettavuutta lisäsi myös se, että samat asiat tulivat ilmi useista eri lähteistä. Opinnäytetyön ohjeiden mukaisesti olen toteuttanut lähdeviittaukset ja olen ottanut huomioon alkuperäisen lähteen. Opinnäytetyön tekoprosessin aikana minulla oli oikeus laadukkaaseen ohjaukseen, mitä sain sekä oppilaitoksen sekä yhteistyökumppanin puolesta. Opinnäytetyö on julkinen asiakirja, joten opinnäytetyön tarkistin plagiaatintunnustusjärjestelmässä ennen sen julkistamista.

7.2 Pohdinta ja jatkokehittäminen

Tutustuessani varhaiskasvatuksen musiikkikasvatukseen huomasin, miten suuret erot musiikkituokioissa on, jos kyseessä on yli tai alle kolmevuotias lapsi. Lapsen sekä fyysinen että psyykinen kehitys on nopeaa taaperovuosina (Korhonen 2021). Tämä lisäsi omaa motivaatiota opinnäytetyön tekemiseen ja halu tutkia, millaisesta musiikkituokiosta oppivat

ja nauttivat alle kolmevuotiaat lapset. Prosessin edetessä havaitsin, miten pienistä musiikillisista elementeistä musiikkituokio kannattaa rakentaa pienten lasten ryhmälle. Huomionarvoista tuokiossa on se muistijälki, minkä tuokio jättää. Oliko tuokio positiivinen kokemus ja saako musiikkituokio hymyn huulille ja mielenkiinnon olla mukana? Tärkeä seikka, mikä tulee ottaa huomioon, on lapsen osallisuus. Musiikkituokion on hyvä olla lähtöisin lasten sen hetkisistä vireystiloista. Kasvattajan tulee muokata tuokiota lasten mukaan ja tehdä se lasten ehdoilla.

Musiikin vuosipuu on hyvä työväline ja sitä käyttämällä jokainen kasvattaja on tietoinen, mitä musiikkituokiossa tehdään. Tuokiota voi muokata omalla tavalla ja ajatus on, että sama tuokio pidetään useana viikkona peräkkäin. Näin musiikkituokiota voi jalostaa joka kerta paremmin toimivampaan suuntaan. Sisällöllisesti nämä kuusi tuokiota on rakentunut niiden asioiden ympärille, mille 0–3-vuotias lapsi on ikätasoisesti kykeneväinen osallistumaan. Itselleni rakensin musiikin vuosipuusta tärkeän työvälineen tulevalle toimintakaudelle. Siksi kokonaisuudessaan pidän opinnäytetyötäni erittäin merkittävänä tuotoksena, jos ei muille niin itselleni ja omalle ryhmälleni.

Tutkimalla musiikin vaikutusta lapselle minulle tuli kokonaisvaltainen elämys siitä, miten tärkeää musiikki on lapsen kehityksen kannalta. Se pitää sisällään kaikki kehityksen osa-alueet motorisesta tunne-elämään. Musiikin merkitystä ei varhaiskasvatuksessa tule vähätellä vaan musiikin tulisi olla vahva osa päiväkodin arkea. Se on pienten lasten ryhmässä helppo tapa järjestää yhteistä toimintaa ja saada siihen myös pedagogisia elementtejä. Musiikkituokiot pitävät sisällään oppimisen maailmat, joten se kulkee rinnakkain varhaiskasvatussuunnitelman kanssa ja tukee kasvattajia varhaiskasvatussuunnitelman oppimisympäristöjen mahdollistamisessa myös musiikillisin keinoin. Musiikki kaikinensa on luonteva tapa toimia pienten lasten kanssa, koska pieni lapsi toimii luontaisesti kokonaisvaltaisesti ja musiikki antaa siihen mahdollisuuden.

Jatkotutkimuksena musiikin vuosipuulle voisi olla toiminnan konkreettinen tutkiminen. Miten musiikin vuosipuu palvelee käytännössä kasvattajia ja lapsia? Tutkimuksessa voisi keskittyä kasvattajien näkemyksiin musiikin vuosipuusta sekä lasten ajatuksiin musiikkihetkistä. Lasten ollessa näin nuoria yksi mahdollinen keino tutkimuksen tekemiseen olisi lasten havainnointi.

Musiikki on kaikinensa iloinen asia ja hyvän mielen tuoja. Grönstrand (2021) kirjoittaa, että musiikki on vuorovaikutuksen ja kehollisuuden kautta universaalinen kieli. Musiikki kokoaa ihmisiä yhteen ja siinä saavutetaan yhteisöllinen kokemus ilman yhteistä kieltä. Musiikki myös tukee, lujittaa ja kehittää varhaista vuorovaikutusta. Varhaisen vuorovaikutuksen

positiivisuus on perheiden hyvinvoinnin kannalta tärkeää. Täten voidaan ajatella, että musiikillisuus yleisesti lisää yhteiskunnassa hyvinvointia.

Lähteet

Aho, K. 2008. Musiikin harrastaminen ja lasten henkinen kehitys. Keski-Helsingin musiikkiopisto. Viitattu 1.4.2023. Saatavilla <https://reksin.vuodatus.net/lue/2008/10/musiikin-harrastaminen-ja-lasten-henkinen-kehitys>

Arene ry 2019. Ammattikorkeakoulujen eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu 2.4.2023. Saatavilla <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Grönstrand, E. 2021. Musiikkiterapia sopii kaikille. Ketju-lehti. Viitattu 20.9. Saatavilla <https://ketju-lehti.fi/aiheet/kuntoutus/musiikkiterapia-sopii-kaikille/>

Hautanen, M. 2020. Helsinki leikkaa yli 200 euroa pienten lasten vanhemmilta. Helsingin Sanomat. Viitattu 1.4.2023. Saatavilla <https://www.verkkouutiset.fi/a/hs-helsinki-leikkaa-yli-200-euroa-pienten-lasten-vanhemmilta/#6e5384ae>

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 1993. Musiikin varhaiskasvatuksen käsikirja. Espoo: Fazer musiikki.

Huotilainen, M & Putkinen, V. 2008. Musiikkiharrastus vaikuttaa voimakkaasti lapsen aivo-toimintaan. Musiikki 3–4 /2008. Suomen musiikkitieteellisen seuran julkaisu. Vaasa 2009. 204, 206, 209–211, 213.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kivelä-Taskinen, E. 2008. Rytmikylvyn Pikku-kuplat. Espoo: Multiprint Oy.

Korhonen, L. 2021. Kasvu ja kehitys eri-ikäkausina. Terveyskirjasto. Viitattu 8.7.2023. Saatavilla <https://www.terveyskirjasto.fi/pla00018>

Krokkfors, M. 2017. Laulaminen – helppoa kuin hengittäminen. Teoksessa Lindberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Helsinki: Classicus. 159–172.

Laine, S. 2016. Musiikki, henkisyys ja hyvinvointi. Hidasta elämää. Viitattu 4.8.2023. Saatavilla <https://hidastaelamaa.fi/2016/01/musiikki-henkisyys-ja-hyvinvointi-aani-on-matka-kehoon/>

Lindeberg-Piironen, A. & Alho, E. 2017. Musiikin kuuntelu - vain hiljaisella on korvat kuulla. Teoksessa Lindberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Helsinki: Classicus. 179, 184–187.

Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. 2017. Musiikki varhaiskasvatuksessa –käsikirja. Helsinki: Classicus.

Louhivuori, J. 2011. Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin. Teoksessa Luohivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.) Musiikkikasvatus: näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Vaasa: Ykkös-Offset Oy. 16.

Luokkala, M. & Grahn, P. 2018. Musiikin varhaiskasvatuksen käsikirja musiikkimatkoille. Helsinki: Suomen musiikkimatka Oy.

Mitjonen, J. 2017. Yksityiset päiväkodit erottautuvat teemoilla ja painotuksilla – lapselleen voi valita päiväkodiksi esimerkiksi tiedepäiväkodin. Yle. Viitattu 25.3.2023. Saatavilla <https://yle.fi/a/3-9781682>

Paasolainen, T. 2017. Musiikki-iloa kymmenen kiloa. Uusia lauluja, musiikkiliikuntaa ja leikkejä kaikille lapsiryhmissä työskenteleville. 3. painos. Omakustanne.

Paastela, K. 2021. Helsinki mukaan valtakunnalliseen kokeiluun – osassa päiväkoteja esi-koulu alkaa jo 5-vuotiaana. Helsingin uutiset. Viitattu 1.4.2023. Saatavilla <https://www.helsingin uutiset.fi/paikalliset/3415639>

Piispanen, U. & Mallius, M. 2019. Muskarisoppa: Reseptejä varhaisiän musiikkikasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus.

Pilke 2023. Pilkepäiväkodit. Viitattu 25.3.2023. Saatavilla <https://www.pilkepaivakodit.fi/tieto-paivakodeista/>

Ruokonen, I. 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. (toim.) Leikin ja taiteen lumous. Helsinki: Finn Lectura. 120–143.

Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa Välimäki A-L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino Oy. 26.

Saarikallio, S. 2007. Musiikki ja nuoren psykososiaalinen kehitys. Fisme ry. Viitattu 15.4.2023. Saatavilla <https://fisme.fi/wp-content/uploads/2017/08/Musiikki-ja-nuoren-psykososiaalinen-kehitys-Saarikallio.pdf>

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun Puheenvuoroja

72. Turun ammattikorkeakoulu. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy, Tampere. Viitattu 2.4.2023. Saatavilla <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turun ammattikorkeakoulu. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy, Tampere. Viitattu 2.4.2023. Saatavilla <https://julkaisut.tukuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>

Seppänen, E., Lindeberg-Piiroinen, A. & Tarvonen, L. 2017. Soittaminen. Teoksessa Lindberg-Piiroinen A. & Ruokonen I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Helsinki: Classicus. 213, 218, 225–226.

Seppänen, E., Tarvonen, L. & Lindberg-Piiroinen, A. 2017. Musiikkiliikunta. Teoksessa Lindberg-Piiroinen A. & Ruokonen I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Helsinki: Classicus. 273, 276, 278.

Soinila, S. 2018. Musiikki antaa aivoille siivet. Aivoliitto. Viitattu 1.4.2023. Saatavilla <https://www.aivoliitto.fi/aivoterveys/mieli/musiikki-antaa-aivoille-siivet#676dd288>

TENK 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 2.4.2023. Saatavilla https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Vanhempien osallisuus 2023. Vanhempainliitto. Viitattu 25.3.2023. Saatavilla <https://vanhempainliitto.fi/vanhempainliiton-toiminta/varhaiskasvatus/vanhempien-osallisuus/>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Opetushallitus. Viitattu 26.3.2023. Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki; Tammi.

Liite 1. Musiikin vuosipuu

